

VÅR REFERANSE
19/4170

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 2

DATO
04.10.2019

Vedtak om tilbakekall av godkjenning som registrert revisor

Det vises til Finanstilsynets varsel om tilbakekall av godkjenning som registrert revisor av 30. juli 2019. Det vises også til telefonsamtale og e-post fra Finanstilsynet 6. september 2019 og Finanstilsynets e-post til Dem 19. september 2019.

Finanstilsynet gjennomførte stedlig revisortilsyn hos revisjonsselskapet [REDAKTERT] 4. – 7. juni 2019. Tilsynet omfattet selskapet og Dem som oppdragsansvarlig revisor. Bakgrunnen for tilsynet var en innrapportering fra Den norske Revisorforening (DnR) til Finanstilsynet 28. januar 2019 etter at DnR hadde gjennomført kvalitetskontroll med Deres revisjonsvirksomhet i 2018.

DnRs kontroll viste at revisjonsselskapet har hatt restanser med betaling av arbeidsgiveravgift og merverdiavgift, og at det var mangler ved revisjonsutøvelsen. I tillegg har Finanstilsynet mottatt innrapportering fra advokat [REDAKTERT] på vegne av [REDAKTERT]. Finanstilsynets tilsyn i 2019 viser at det fortsatt er grove og gjentatte mangler i revisjonsutførelsen. På denne bakgrunn mener Finanstilsynet at Deres godkjenning som registrert revisor skal kalles tilbake. I vurderingen har Finanstilsynet lagt til grunn både de mangler som ble avdekket ved tilsynet i juni 2019 og de mangler som ble avdekket ved kvalitetskontroll utført av DnR i 2018.

I e-post 3. juli 2019 ga De en oppdatering om tiltak for avvikling av revisjonsvirksomheten. Her opplyste De at De ville innlevere godkjenningen som registrert revisor i september/oktober 2019. Da Finanstilsynet verken mottok merknader til varsel om tilbakekall eller melding om sletting av godkjenningen som revisor, tok Finanstilsynet i september ny kontakt med Dem. Finanstilsynet har fortsatt ikke mottatt noen tilbakemelding fra Dem og fatter derfor vedtak i samsvar med varselet.

1. Rettslig grunnlag

Hjemmel for tilbakekall av godkjenning er revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2, som lyder:

"Finanstilsynet kan kalle tilbake godkjenning som registrert eller statsautorisert revisor eller som revisjonsselskap dersom revisor eller selskapet anses uskikket fordi vedkommende

2. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt revisors plikter etter lov eller forskrifter."

1.1 Om overtredelse av revisors plikter

Et vilkår for tilbakekall etter revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2 er at det foreligger overtredelser av revisors plikter etter lov eller forskrift.

Loven omfatter overtredelser av revisorlovgivningen, herunder god revisjonsskikk. Også overtredelser av annen lovgivning vil kunne danne grunnlag for vedtak om tilbakekall av godkjenning som revisor. Det er uten betydning om lovbruddet er straffesanksjonert.

1.2 Om "grove" overtredelser av revisors plikter

Finanstilsynet har gjort en konkret vurdering av hvilke av de avdekkede lovbruddene som må anses som "grove". I vurderingene er det tatt utgangspunkt i lovforarbeidene, jf. Ot. prp. nr. 75 (1997-98) om lov om revisjon og revisorer side 111-112, hvor det står:

"Det må kreves en kvalifisert overtredelse av revisors plikter for at overtredelsen skal anses som grov. Det må foretas en konkret vurdering hvor bl.a. arten og betydningen av den overtrådte plikt og revisors subjektive forhold må spille inn. Departementet legger for øvrig til grunn at momenter som etter gjeldende rett er relevante ved skillet mellom simpel og grov uaktsomhet, vil kunne være relevante momenter ved vurderingen av overtredelsens grovhet."

Arten og betydningen av pliktbruddene er omtalt i de punktene som behandler de enkelte bruddene. Der det er konkludert med at det foreligger et grovt brudd på revisors plikter, er det Finanstilsynets oppfatning at det ikke foreligger subjektive forhold som gjør at bruddet likevel ikke kan anses som grovt.

Selv om enkelte overtredelser hver for seg ikke kan anses som grove, kan de *samlet* sett utgjøre en grov overtredelse. Dette følger av rettspraksis, jf. dom i Borgarting lagmannsrett, LB 2009-131909, hvor retten uttaler:

"Selv om kravene i revisjonsstandarder til en viss grad må tilpasses det enkelte firma, finner lagmannsretten at As revisjon ikke oppfylt[e] kravene i sentrale revisjonsstandarder og kravene i revisorloven § 5-1, § 5-2 og § 5-3, og at overtredelsene samlet sett utgjør en grov overtredelse som nevnt i revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2."

Finanstilsynet og Klagenemnden for revisor- og regnskapsførersaker har lagt dette til grunn i sin forvaltningspraksis.

1.3 Om "gjentatte" overtredelser av revisors plikter

Til det alternative vilkåret om "gjentatte ganger" viser Finanstilsynet til Ot. prp. nr. 75 (1997-98) side 112-113, hvor det står:

"Departementet er enig i at gjentatte overtredelser av revisors plikter etter omstendighetene bør kunne medføre tilbakekall, selv om den enkelte ikke kan karakteriseres som grov. Det bør etter departementets syn ikke være avgjørende om revisor tidligere er gjort oppmerksom på overtredelsen, f. eks i form av merknad fra Finanstilsynet."

Det er ikke krav om at den samme bestemmelsen er overtrådt gjentatte ganger. Dette har vært

lagt til grunn av Finanstilsynet og Klagenemnden for revisor- og regnskapsførersaker. Dette har også blitt lagt til grunn av domstolene, jf. Borgarting lagmannsretts dom 29. oktober 2014 (LB-2013-169851), hvor det uttales på side 8:

"Lagmannsretten legger videre som nemnda og tingretten til grunn at det i ordet gjentatte ikke ligger at samme overtredelse må ha vært gjentatt flere ganger. Det er således ikke noe krav om at regnskapsføreren tidligere er gjort oppmerksom på overtredelsen av tilsynsorganet."

2. Kvalitetskontroll fra DnR

DnR gjennomførte i 2018 ordinær kvalitetskontroll med Deres revisjonsutførelse. På bakgrunn av omfanget og arten av manglene mente DnR at det var grunn til å vurdere om vilkårene for tilbakekall av godkjenningen som revisor var oppfylt, og innrapporterte Dem til Finanstilsynet ved brev 28. januar 2018. Kontrollen oppsummeres slik:

"Kontrollørens gjennomgang avdekket en rekke forhold, hvor flere er særlig kritikkverdige. For det første er det ikke gjennomført syklisk kontroll. Dette må gjennomføres, og dokumenteres overfor kvalitetskontrollen.

I forbindelse med gjennomgang av nye oppdrag i 2017 er det avdekket flere tilfeller av at revisor ikke har revidert inngående balanse, ikke inngått engasjementsavtale, samt at det ikke er foretatt ID-kontroll. I forlengelsen av dette er det flere tilfeller av at revisor har avgitt feil revisjonsberetning.

På ett av kontrollobjektets nye oppdrag har tidligere revisor tatt opp en rekke forhold som ikke er fulgt opp på en tilstrekkelig måte av ny revisor, jf. § 7-2 (3). På et annet oppdrag har kontrollobjektet ikke forespurt forrige revisor på grunn av at vedkommende har mistet bevillingen. Loven oppstillinger ingen unntak i en slik situasjon, jf. revl. § 7-2 (1).

Det er flere eksempler på at revisor ikke har fratrudd selv om det er gjentagende lovbrudd, jf. revl. § 7-1.

Det fremgår av rapporten at den kontrollerte ikke har betalt mva og skattetrekk i rett tid. Det følger av revisorloven § 3-4 første ledd nr. 2 at den som skal godkjennes som registrert eller statsautorisert revisor må være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

Oppdrag nr. 1 driver bank -/finansieringsvirksomhet. Ut fra beskrivelsen av virksomheten medfører den en høy risiko på flere områder. Kontrollobjektets risikovurderinger synes ikke tilstrekkelige. Kontrolløren beskriver at det er vesentlig mangler når det gjelder revisjon av kontanthåndteringen. Flere forhold, blant annet bytte av system medførte at revisor tok forbehold på selskapets inntekter. Ytterligere revisjonshandlinger ble ikke utført.

Det er også avdekket flere forhold se ovenfor. Gjelder både oppdrag nr. 1 og oppdrag nr. 2."

3. Finanstilsynets stedlige tilsyn juni 2019

3.1 Forhold vedrørende [REDAKTERT]

De er enestyre, daglig leder, aksjonær og eneste oppdragsansvarlige revisor i revisjonsselskapet. Etter Finanstilsynets mening er De ansvarlig for de lovbrudd som er avdekket under det stedlige tilsynet og for manglende etablering av retningslinjer og rutiner.

3.1.1 Konesjonsvilkår for revisjonsselskap

Revisjonsselskapet [REDAKTERT] er eid 100 % av [REDAKTERT] som igjen er eid av [REDAKTERT] med 66 % og 34 % av [REDAKTERT]. [REDAKTERT] har ikke godkjenning som revisjonsselskap. Det er kun [REDAKTERT] av aksjonærene som har godkjenning som revisor.

I henhold til revisorloven 3-5 første ledd nr. 2 skal godkjente revisorer eller revisjonsselskap inneha mer enn halvparten av stemmene i selskapets øverste organ. Da [REDAKTERT] ikke er et godkjent revisjonsselskap, er det Finanstilsynets vurdering at [REDAKTERT] heller ikke oppfyller vilkårene for å være godkjent revisjonsselskap. Forholdet er brudd på revisorloven § 3-5 første ledd nr. 2.

3.1.2 Retningslinjer for kvalitetskontroll (ISQC-1)

Revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner for kvalitetskontroll ble oversendt Finanstilsynet i forkant av det stedlige tilsynet. Retningslinjene er datert 15. juli 2018. Retningslinjene inneholder pliktige elementer i kvalitetskontrollsystemet, jf. ISQC-1 punkt 16. Finanstilsynet mener likevel at dokumentet kun har helt overordnede momenter og i svært liten grad inneholder konkrete retningslinjer og rutiner egnet til å gi rimelig sikkerhet for at revisjonsforetaket etterlever faglige standarder og avgi hensiktsmessige uttalelser, jf. ISQC 1 punkt 11. Det er ikke etablert en forsvarlig overvåking av revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner for kvalitetskontroll, herunder syklisk inspeksjon av revisjonsoppdrag, jf. ISQC 1 punkt 48.

Finanstilsynet mener at forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd jf. ISQC 1.

3.1.3 Overholdelse av risikostyringsforskriften

[REDAKTERT] har konsesjon som regnskapsførerselskap og er av den grunn underlagt forskrift om risikostyring og internkontroll (risikostyringsforskriften), jf. forskriftens §1 første ledd nr. 12. [REDAKTERT] har ikke etablert hensiktsmessige systemer for risikostyring og internkontroll, jf. risikostyringsforskriften §§ 3 og 4. Det er ikke gjennomført en løpende vurdering av hvilke vesentlige risikoer som er knyttet til virksomheten eller utarbeidet årlig rapportering, jf. §§ 6-8.

Finanstilsynet mener manglene utgjør brudd på risikostyringsforskriften §§ 3, 4, 6, 7 og 8.

3.1.4 Retningslinjer for overholdelse av hvitvaskingsregelverket

Revisjonsselskapets retningslinjer for overholdelse av hvitvaskingsregelverket ble oversendt Finanstilsynet før det stedlige tilsynet. Retningslinjene er svært kortfattet og omhandler kun enkelte elementer av kundetiltak.

Finanstilsynet konstaterer at revisjonsselskapets retningslinjer og rutiner for overholdelse av hvitvaskingsregelverket har vesentlige mangler. Det er for eksempel ikke angitt noen retningslinjer for risikovurderinger verken på virksomhetsnivå eller kundenivå, jf. hvitvaskingsloven (lov av 1. juni 2018 nr. 23 som trådte i kraft 15. oktober 2018) § 7 og § 9. Videre foreligger det ingen retningslinjer for vurderinger av hvilke kundetiltak som skal fattes, av forenklede og forsterkede kundetiltak, eller beskrivelse av hvilke forhold som medfører at undersøkelsesplikten inntreffer, av rapportering, dokumentasjon/oppbevaring eller opplæring.

Finanstilsynet konstaterer at revisjonsselskapet ikke har etablert retningslinjer og rutiner for å sikre at virksomheten håndterer risiko og sikrer oppfyllelse av revisors plikter etter hvitvaskingsregelverket. Dette er et brudd på hvitvaskingsloven (2018) § 8. Revisorer har en viktig rolle når det gjelder å avdekke eventuelle forsøk på hvitvasking. Det er derfor avgjørende at godkjente revisorer er kjent med pliktene etter hvitvaskingsloven, og forstår viktigheten av å oppfylle disse pliktene. Finanstilsynet anser dette som et grovt brudd på lovfastsatte plikter etter hvitvaskingsloven.

3.1.5 Arsregnskap 2017

Noteinformasjon

Årsregnskapet til [REDACTED] for regnskapsåret 2017 inneholder ikke noteinformasjon om ytelser til ledende personer. Forholdet er brudd på regnskapsloven § 7-44.

Immaterielle eiendeler

I årsregnskapet til [REDACTED] for regnskapsåret 2017 er utsatt skattefordel balanseført med kr. 27 906 og goodwill med kr. 144 000. Av note 8 fremgår følgende: *"Goodwill er kjøpt utdanningsstipend til selskapets daglige leder. Man har ikke klart å finne et godt estimat for avskrivning av denne posten, og det er derfor bokført til anskaffelseskost."*

Årsregnskapet er satt opp i henhold til regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak. Av NRS 8 punkt 4.3.1.2 fremkommer det at små foretak kan unnlate balanseføring av utsatt skattefordel selv om kravene til balanseføring skulle være oppfylt. Finanstilsynet konstaterer at goodwill oppført i balansen ikke representerer goodwill i forbindelse med virksomhetskjøp og ikke tilfredsstiller kravene til balanseføring. Av NRS 8 punkt 4.3.1.3 fremkommer det at goodwill i regnskapet er ensbetydende med kjøpt goodwill i forbindelse med virksomhetskjøp. Forholdet er brudd på regnskapsloven § 5-3 og § 5-7, jf. NRS 8.

3.1.6 Arsregnskap 2018

Årsregnskapet til [REDACTED] for regnskapsåret 2018 er per 30. september 2019 ikke registrert i Regnskapsregisteret, jf. regnskapsloven § 8-2. Finanstilsynet har ikke grunnlag for å fastslå om årsregnskapet for 2018 er fastsatt i henhold til regnskapsloven § 3-1 tredje ledd, men konstaterer manglende registrering i Regnskapsregisteret.

3.1.7 Virksomhetsstyring

Det følger av rapport etter kvalitetskontroll gjennomført av DnR høsten 2018 at det på kontrolltidspunktet i oktober 2018 fortsatt var ca. 40 klienter som ikke var ferdig revidert for revisjonsåret 2017. Tilsvarende forhold for revisjonsåret 2016 var ca. 5 klienter. Årsakene til forsinkelsene er oppgitt av revisor til å være sykdom hos regnskapsfører.

Ved Finanstilsynets stedlige tilsyn 4. til 7. juni 2019 var det kun avgitt 17 revisjonsberetninger for regnskapsåret 2018. Revisor skulle som valgt revisor avgi revisjonsberetning for litt over 100 revisjonsoppdrag for regnskapsåret 2018. I forbindelse med planlegging av årsoppgjørsrevisjonen ble det sendt brev til alle revisjonsklienter. I brevet ble det gitt informasjon om frister for aksjonærregisteroppgaven, registrering av kjøp fra enkeltpersonforetak, ordinær selvangivelse og frist for årsregnskapet. For at revisor skulle ha mulighet for å rekke ferdigstilling av selvangivelse og årsregnskap innen lovpålagte frister, ble det satt en frist til 1. mai for innlevering av materiale til revisor for revisjon. I følge revisjonsselskapets fremdriftslogg var det kun 27 % av revisjonsklientene som hadde overholdt leveringsfristen. På tilsynstidspunktet (4. til 7. juni 2019) var det kun 45 % av revisjonsklientene som hadde overlevert regnskapsmateriale til revisjon. Revisor har ikke skrevet brev til klientene der han har minnet om innleveringsfristen til revisor, fristen for avleggelse av årsregnskap og innsendelse av selvangivelse, eller beskrevet konsekvensen av at innleveringsfristen er brutt.

Finanstilsynet har gjennomgått revisjonsselskapets klientliste fra Brønnøysundregistrene. Denne listen viser at revisjonsselskapet fra og med oktober 2018 og frem til tilsynstidspunktet hadde påtatt seg 23 nye revisjonsoppdrag. Klientlisten viser totalt 108 revisjonsoppdrag.

██████████ er eneste oppdragsansvarlige revisor i ██████████ er også daglig leder og eneste autoriserte regnskapsfører i regnskapsførerselskapet ██████████ Dette selskapet har i henhold til klientliste fra Brønnøysundregistrene 53 regnskapsføreroppdrag.

Finanstilsynet konstaterer at det ikke er planlagt for å gjennomføre revisjonen innen utgangen av juni, som er lovens frist for avholdelse av generalforsamling i aksjeselskap som har regnskaper som avsluttes 31. desember. Det er spesielt kritikkverdig at revisor i en situasjon med kvalitets- og kapasitetsmessige utfordringer høsten 2018 har påtatt seg revisjonsoppdrag for flere nye revisjonsklienter. For Finanstilsynet fremstår det som klart at oppdragsansvarlig revisor ikke har nødvendig kapasitet til å kunne gjennomføre en forsvarlig revisjon innen lovens frist. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISQC-1 punkt 26.

3.1.8 Dokumentasjon av oppdrag

Det følger av revisorloven § 5-3 første ledd at revisor skal kunne dokumentere hvordan revisjonen er gjennomført og resultatet av revisjonen på en måte som er tilstrekkelig til å kunne underbygge og etterprøve revisors konklusjoner. Bestemmelsen tolkes slik at dokumentasjonen i utgangspunktet skal være selvforklarende, slik at muntlig supplement og utfyllende kommentarer ikke skal være nødvendig for å forstå hva revisor bygger sine konklusjoner på.

Revisjonsselskapet benytter det elektroniske revisjonsverktøyet Akelius, men har ikke benyttet muligheten til å arkivere revisjonsbevis i revisjonsverktøyet. Revisjonsbevisene er lagret på egne filområder/mapper på server. Mye revisjonsdokumentasjon er også kun lagret som e-post. Det var ingen arkivreferanser fra revisjonsverktøyet til underliggende revisjonsbevis. Revisjonsselskapet har som rutine at revisjonsfilen ikke låses før denne overføres til nytt revisjonsår. "Nytt revisjonsår" vil for de aller fleste revisjonsoppdragene være våren/sommeren året etter revisjonsåret.

Det følger av ISA 230 punkt 14-16 at revisor skal sammenstille revisjonsdokumentasjonen i et oppdragsarkiv og fullføre den administrative prosessen for sammenstilling av det endelige oppdragsarkivet innen rimelig tid etter datoen for revisjonsberetningen. Slik dokumentasjonen var

lagret var det ikke mulig for Finanstilsynets inspektører å gjennomføre kvalitetskontroll av revisjonsutførelsen. Inspektørene var helt avhengig av oppdragsansvarlig revisor for å finne frem tilgjengelig dokumentasjonen. Finanstilsynet viser til kapittel 4 der konkrete svakheter i revisjonsutførelsen og dokumentasjonen er beskrevet.

Dokumentasjon av oppdragsutførelsen er en viktig del av revisjonsutførelsen, og helt avgjørende for at Finanstilsynet og andre skal kunne kontrollere revisors arbeid. Det foreligger brudd på revisorloven § 5-3 og § 5-2 annet ledd, jf. ISQC1 punkt 32 og ISA 230. Finanstilsynet mener at dokumentasjonsmanglene utgjør et grovt brudd på lovfastsatte plikter.

4. Finanstilsynets kontroll av revisjonsoppdrag

Finanstilsynet gjennomgikk utvalgte deler av revisjonsutførelsen for følgende revisjonsoppdrag:

- [redacted] begrenset til fortsettelsesvurdering for 2018
- [redacted] begrenset til akseptvurdering
- [redacted] begrenset til akseptvurdering
- [redacted] begrenset til fortsettelsesvurdering for 2018
- [redacted] begrenset til akseptvurdering
- [redacted] revisjonen for regnskapsåret 2017
- [redacted] revisjonen for regnskapsåret 2017
- [redacted] revisjonen for regnskapsåret 2018
- [redacted] revisjonen for regnskapsåret 2018

For alle oppdragene mener Finanstilsynet at det foreligger alvorlige mangler ved revisjonsutførelsen.

4.1 Mangler ved oppdragsvurdering

Reglene for revisors plikter ved aksept og videreføring av revisjonsoppdrag følger av revisorloven § 7-2 og § 5-2 annet ledd, jf. ISA 210, ISA 220 punkt 12, ISA 300 punkt 6. Det vises også til ISQC 1 punkt 26. Det følger av forarbeidene til revisorloven at revisor normalt ikke bør påta seg oppdrag før foretaket har iverksatt nødvendige tiltak for å korrigere forhold som lå til grunn for tidligere revisors fratreden. Reglene om revisorskifte er et virkemiddel til å sikre ryddighet i den revisjonspliktige delen av næringslivet. Det samme gjelder når en revisor har påpekt eller inntatt forbehold eller presiseringer i sin revisjonsberetning. At foretaket iverksetter nødvendige tiltak, må følges opp av revisor. Det ansvaret som påhviler revisor etter disse bestemmelsene, er i tillegg en viktig del av revisors rolle som allmennhetens tillitsperson.

Det stedlige tilsynet avdekket manglende eller mangelfulle aksept- eller fortsettelsesvurderinger i alle de ni kontrollerte oppdrag. Finanstilsynet mener at det foreligger brudd på revisorloven § 5-2 andre ledd, jf. ISA 220 punkt 12.

Manglene i oppdragsvurderingen er gjennomgående og av en slik art at det samlet sett foreligger et grovt brudd på revisors plikter. Bruddene er også gjentatte.

4.1.1 [REDAKERT] regnskapsavleggelsen 2017 og revisors fortsettelsesvurdering 2018

Revisor har i revisjonsberetningen for regnskapsåret 2017, datert 16. juli 2018, presisert at foretaket ikke har behandlet skattetrekkmidler i samsvar med bestemmelsene i skattebetalingsloven og at årsregnskapet er avlagt etter utløpet av lovens frist. Årsregnskapet viser negativ egenkapital med kr. 1 576 892 og årsoverskudd med kr. 24 223. Foretaket har i samsvar med unntaksregelen for små foretak, jf. regnskapsloven § 3-1 andre ledd, ikke utarbeidet årsberetning. Noteinformasjon om usikkerhet om fortsatt drift, jf. regnskapsloven § 7-46, mangler.

Finanstilsynet viser til følgende:

- Ved regnskapsavgivelsen for 2017 manglet informasjon om styrets vurdering av grunnlaget for fortsatt drift. Revisors vurdering av hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen var mangelfull. Det var ikke utført revisjonshandlinger knyttet til hendelser etter balansedagen, for eksempel innhenting av regnskapsopplysninger tilhørende etterfølgende regnskapsperioder. Revisor hadde ikke innhentet bevis for sin vurdering knyttet til usikkerhet om fortsatt drift.
- Revisor kunne under tilsynet ikke fremlegge dokumentasjon for at det var skrevet nummerert brev til foretaket for regnskapsåret 2017 til tross for at det var avgitt revisjonsberetning med presisering.
- Revisor har verken fulgt opp brudd på skattebetalingsloven eller styrets handleplikt ved tapt egenkapital.
- På tilsynstidspunktet i begynnelsen av juni 2019 kunne ikke revisor redegjøre for å ha gjennomført noen form for fortsettelsesvurdering av revisjonsoppdraget for regnskapsåret 2018.

Selskapet hadde ved utgangen av 2017 betydelig negativ egenkapital og var i brudd med flere sentrale lovbestemmelser. Til tross for dette, foreligger det ingen fortsettelsesvurdering for 2018 per juni 2019, og revisor har ikke fulgt opp lovbruddene.

4.1.2 [REDAKERT] revisors akseptvurdering for 2018

[REDAKERT] har påtatt seg revisjonen for regnskapsåret 2018 og ble registrert som selskapets revisor i Foretaksregisteret 6. mai 2019. I revisjonsberetningen for regnskapsåret 2017 datert 20. august 2018 har tidligere revisor presisert at det er vesentlig usikkerhet om selskapets evne til fortsatt drift. Videre er det presisert at årsregnskapet er avlagt etter fristen. Styret oppgir i note 3 til årsregnskapet for 2017 at hovedårsaken til at selskapets egenkapital er tapt er manglende betalinger fra kunder. Dersom kundefordringer ikke betales, innser styret at fortsatt drift kan være problematisk. Tall fra årsregnskapet for 2017: Årsresultat kr. – 2 179 539, kundefordringer kr. 4 058 859, egenkapital kr. – 1 282 475. På tilsynstidspunktet var det ikke avlagt revisjonsberetning for 2018.

Finanstilsynet viser til følgende:

- Det foreligger ikke dokumentasjon som viser at revisor i forbindelse med aksept av oppdraget har vurdert den økonomiske situasjonen til selskapet. Revisor har verken innhentet foreløpig årsregnskap for 2018, perioderegnskap for 2019 eller annen

regnskapsinformasjon som viser selskapets økonomiske situasjonen. Revisor har heller ikke på annen måte fulgt opp om kundefordringene er/vil bli betalt.

- Konklusjonen i akseptvurderingen er hentet fra en mal uten å være tilpasset de faktiske forholdene for foretaket.
- Det foreligger ingen vurdering av inngående balanse. Varelager og kundefordringer er vesentlige poster.

Finanstilsynet mener at revisors akseptvurdering er mangelfull.

4.1.3 [REDAKERT] revisors akseptvurdering for 2018

[REDAKERT] ble registrert som selskapets revisor i Foretaksregisteret 17. desember 2018. Av revisjonsberetningen for regnskapsåret 2017, datert 17. juli 2018, presiserte tidligere revisor at det foreligger vesentlig usikkerhet om selskapets evne til fortsatt drift. Videre er det i revisjonsberetningen presisert at selskapet ikke har behandlet skattetrekksmidler i samsvar med bestemmelsene i skattebetalingsloven og at selskapet har gitt lån til aksjonær/styreleder i strid med aksjeloven. Tall fra årsregnskapet for 2017: Årsresultat – 1 185 840, utsatt skattefordel kr. 5 688 589, kundefordringer 7 633 549 og egenkapital – 14 443 516. Det var ikke avlagt revisjonsberetning for 2018 på tilsynstidspunktet.

Finanstilsynet viser til følgende:

- Revisor har ikke fulgt opp om styret har iverksatt tiltak for å få forsvarlig egenkapital på plass. Det opplyses at selskapet hadde rettet lovbruddene vedrørende oppbevaring av skattetrekksmidler og ulovlig lån til aksjonær før revisor påtok seg revisjonsoppdraget.
- Kundetiltak etter hvitvaskingsregelverket er gjennomført etter avgivelse av villighetserklæring og var kun arkivert i e-posten til medarbeider.
- Det er ikke kartlagt hvem som er reelle rettighetshavere, jf. hvitvaskingsloven §14, eller gjennomført en risikovurdering av kunden i henhold til hvitvaskingsloven § 9.
- Det foreligger ingen vurdering av inngående balanse. Utsatt skattefordel og kundefordringer er vesentlige poster.

Finanstilsynet mener at revisors akseptvurdering er mangelfull.

4.1.4 [REDAKERT] regnskapsavleggelsen 2017 og revisors fortsettelsesvurdering

Revisjonsberetningen for regnskapsåret 2017, datert 15. april 2018, er en normalberetning. Tall fra årsregnskapet for 2017: Salgsinntekter kr. 4 506 475, årsresultat kr. 189 411, kundefordringer kr. 253 686 og egenkapital – 742 026. Det var ikke avlagt revisjonsberetning for 2018 på tilsynstidspunktet.

Finanstilsynet viser til følgende:

- På tilsynstidspunktet i begynnelsen av juni 2019 var det fortsatt ikke foretatt noen fortsettelsesvurdering. Det var heller ikke opprettet fil i revisjonsverktøyet. Årsoppgjørsrevisjonen var ikke påstartet.
- Revisor har verken fulgt opp selskapets egenkapitalsituasjon eller om styret har iverksatt tiltak i forhold til styrets handleplikt, jf. aksjeloven §§ 3-4 og 3-5.

Finanstilsynet mener at revisors fortsettelsesvurdering er manglet.

4.1.5 [REDAKERT] siste regnskapsavleggelse 2015 og revisors akseptvurdering for 2016

[REDAKERT] påtok seg revisjonsoppdraget 6. januar 2017 etter at forrige revisor hadde fratrudd. Finanstilsynet hadde fattet vedtak om tilbakekall av [REDAKERT] sin godkjenning som inkassoforetak den 23. mai 2016. Vedtaket var gitt utsatt ikrafttredelse til klagen var avgjort i Finansdepartementet. På tidspunktet for aksept av revisjonsoppdraget var klagesaken ikke avgjort.

Finanstilsynet viser til følgende:

- Revisor har hatt dialog med selskapets advokat som har gitt uttrykk for at Finanstilsynets vedtak var fattet på feil grunnlag. Revisor har ikke vurdert om et vedtak fra Finansdepartementet som stadfester Finanstilsynets tilbakekallsvedtak, vil ha betydning for foretakets evne til fortsatt drift.
- Det foreligger ingen akseptvurdering i revisjonsverktøyet. Det er utfyllt en sjekkliste hvor samtlige punkter i sjekklisen er krysset av for "JA". Det foreligger ingen dokumenterte vurderinger knyttet til avkrysningene.
- Revisjonsoppdraget er ikke fulgt opp av revisor fra aksept av oppdraget i januar 2017 frem til mottak av årsregnskap for 2016 den 20. august 2017. Revisor har ikke skrevet nummerert brev vedrørende overholdelse av frist for avleggelse av årsregnskap. Det er heller ikke avgitt negativ revisjonsberetning innen lovens frist. Det ble åpnet konkurs i selskapet 1. september 2017. Årsregnskapet for 2016 ble derfor ikke revidert.

Finanstilsynet mener at revisors akseptvurdering er mangelfull.

4.1.6 [REDAKERT] revisors akseptvurdering

[REDAKERT] avga villighetserklæring for revisjonen av 2017 den 25. juni 2018. Kundekontroll etter hvitvaskingsloven er datert 26. juni 2018 og kommunikasjon med forrige revisor er datert 27. juni 2018. [REDAKERT] ble registrert som selskapets revisor i Foretaksregisteret 3. august 2018 for revisjonen av årsregnskapet for 2017.

Det er ikke dokumentert at revisor har stilt vilkår for aksept av revisjonsoppdraget. Når et oppdrag aksepteres fem dager før fristen for avleggelse av årsregnskapet, er det sterk grunn til å anta at årsregnskapet ikke kan fastsettes og revideres innen lovens frist. Dette forholdet skulle kommet klart frem av kommunikasjonen med kunden før revisor avga villighetserklæring. Kundekontroll etter hvitvaskingsloven skal også utføres før avgivelse av villighetserklæring.

Finanstilsynet mener at revisors akseptvurdering er mangelfull.

Se punkt 4.2 nedenfor for Finanstilsynets vurdering av revisjonsutførelsen for 2017.

4.1.7 [REDAKERT] revisors fortsettelsesvurdering for 2018

Fortsettelsesvurdering er dokumentert utført i revisjonsverktøyet 12. januar 2019.

Fortsettelsesvurdering må utføres på et tidligere tidspunkt, slik at den revisjonspliktige skal ha reell mulighet til å kunne velge ny revisor dersom revisor konkluderer med at oppdraget ikke skal fortsettes. Finanstilsynet mener at revisors fortsettelsesvurdering er foretatt for sent.

Se punkt 4.4 nedenfor for Finanstilsynets vurdering av revisjonsutførelsen for 2018.

4.1.8 [REDAKERT] fortsettelsesvurdering for 2018

Konklusjon for at revisor skal fortsette med revisjonsoppdraget for regnskapsåret 2018 er først dokumentert i mars 2019. Revisjonsberetning for 2017 er datert 13. november 2018. I 2017 var det flere forhold som var av betydning for om revisor kunne fortsette med revisjonsoppdraget for 2018. Oppsummert gjelder dette foretakets brudd på skattebetalingslovens regler om oppbevaring av skattetrekk, ulovlig lån og styrets handleplikt ved tapt egenkapital. Det foreligger ikke dokumentasjon for at disse lovbruddene var fulgt opp av revisor i forbindelse med fortsettelsesvurderingen. Revisor opplyste at det hadde vært et planleggingsmøte med den reviderte 22. oktober 2018 der disse forholdene var diskutert. Det ble ikke skrevet referat fra møtet eller arkivert annen dokumentasjon fra møtet. Revisor måtte inn i timeregistreringssystemet for å finne dato for når møtet fant sted. Revisjonsberetningen for 2017 inneholder flere avvik fra normalberetning. Nummerert brev som beskriver grunnlaget for avvik fra normalberetning kunne ikke fremlegges. Dette er i seg selv et brudd på revisorloven § 5-4, jf. § 5-2 fjerde ledd.

Finanstilsynet oppsummerer at revisors foretsettelsesvurdering ble foretatt på et for sent tidspunkt og at det ikke er dokumentert at relevante forhold ble vurdert.

Se punkt 4.5 nedenfor for Finanstilsynets vurdering av revisjonen for 2018.

4.1.9 [REDAKERT] fortsettelsesvurdering for 2018

Revisjonsberetning for regnskapsåret 2017 er datert 1. april 2019. På tilsynstidspunktet i begynnelsen av juni 2019 var det ikke dokumentert noen fortsettelsesvurdering av revisjonsoppdraget for regnskapsåret 2018.

Se punkt 4.3 nedenfor for Finanstilsynets vurdering av revisjonen for 2017.

4.1.10 Finanstilsynets vurdering av rutine for revisors aksept- og fortsettelsesvurderinger

Revisor opplyste under tilsynet at det er rutine for at fortsettelsesvurderinger ble utført samtidig som årsoppgjørrevisjonen ble påstartet. Når revisjonen først blir påstartet etter at regnskapsåret er avsluttet, er dette for sent. Revisor må utføre fortsettelsesvurderinger på et så tidlig tidspunkt at revisor kan frasi seg oppdraget dersom tidligere påpekte forhold ikke blir rettet.

Et av formålene med bestemmelsene er å hindre at revisjonspliktig virksomhet som ikke drives i samsvar med gjeldende regler, kan videreføres. At slik virksomhet må opphøre fordi de ikke får valgt revisor uten at de kritikkverdige forholdene rettes, er et sentralt element i revisjonsinstituttet. Mangelfull akseptvurdering og for sen fortsettelsesvurdering med tilhørende mangelfull kommunikasjon med de reviderte innebærer en alvorlig svikt i revisors utøvelse av revisorrollen. Også ved DnRs kvalitetskontroll høsten 2018 ble det påpekt vesentlige svakheter ved oppdragsvurderingene.

Finanstilsynet mener at selskapets rutiner knyttet til aksept- og fortsettelsesoppdrag er i strid med revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISQC1 punkt 26, og ISA 210.

4.2 Revisjonen av [REDAKERT]

Revisor avga 24. august 2018 revisjonsberetning for 2017 med presisering om at årsregnskapet ikke er avlagt innen fristen.

4.2.1 Revisjonsbevis

Revisor kunne under det stedlige tilsynet ikke fremlegge revisjonsbevis som underbygger den avgitte revisjonsberetning. Det lå ingen revisjonsbevis i revisjonsfilen i revisjonsverktøyet Akelius, og heller ikke annen dokumentasjon kunne fremlegges som revisjonsbevis.

Finanstilsynet har derfor ikke holdepunkt for å konkludere med at revisor har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis som grunnlag for sine konklusjoner tilhørende regnskapsåret 2017. For Finanstilsynet fremstår det som om revisor har avgitt revisjonsberetning og attestasjon uten å ha foretatt revisjonshandlinger. Manglende revisjon er spesielt alvorlig da den revidertes virksomhet er underlagt særlovgivning (serveringsforetak) med særskilte krav til bekreftelser med tilhørende attestasjonshandlinger. Det foreligger brudd på revisorloven § 5-1, § 5-2 annet ledd, § 5-3 og § 5-6.

4.2.2 Oppsummering

Manglende revisjonsbevis for alle vesentlige regnskapsposter som grunnlag for avgitt revisjonsberetning og attestasjonsuttalelser utgjør grove og gjentatte brudd på revisors plikter i henhold til revisorloven.

4.3 Revisjonen av [REDAKERT] AS

[REDAKERT] ble registrert som selskapets revisor i Foretaksregisteret 15. august 2018. [REDAKERT] skulle revidere årsregnskapet for regnskapsåret 2017.

4.3.1 Revisjonsberetning

Revisjonsberetningen for regnskapsåret 2017 er datert 1. april 2019. Der har revisor tatt følgende forbehold:

"Selskapet har ikke hatt tilfredsstillende rutiner og intern kontroll i løpet av året. Dette gjør at man ikke har fått ferdigstilt noe regnskap for revisjon før i starten av 2019. Videre er det usikkerhet knyttet til verdien av selskapets eiendeler og fordringer. Man har for regnskapsåret avsatt MNOK 8 som avsetning til tap på fordring, til tross for dette er det vesentlig usikkerhet om balansens reelle verdi. Man har for eksempel ikke positiv kontantstrøm pr regnskapsavleggelse som gjør at aktiverte driftsmidler potensielt skulle vært nedskrevet, med de virkninger dette hadde medført på kostnader og egenkapital. Videre har vi ikke mottatt eksterne bekreftelser for gjelden foruten lån til kredittinstitusjoner. Dette kan medføre vesentlige feil i selskapets leverandørgjeld, kostnader og offentlige avgifter. Videre er selskapet i brudd med lånebetingelser på gjeld til kredittinstitusjoner på 5 111 438. Dette lånet har man en plan for dekning av, men disse planene er ikke effektuert pr regnskapsavleggelse. Da man ikke har klart å effektuere dette pr 01.04.2019 indikerer dette at det foreligger vesentlig usikkerhet som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift."

Til tross for forbeholdet har revisor i revisjonsberetningen konkludert positiv med at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge. Revisor har presisert at selskapets årsregnskap er avlagt etter utløpet av lovens frist og at selskapet ikke har behandlet skattetreksmidler i samsvar med bestemmelsene i skattebetalingsloven.

Revisor har brukt en tidligere revisjonsberetning som mal ved utarbeidelse av denne revisjonsberetningen. Revisjonsberetningen angir feil selskapsnavn. I annet avsnitt i revisjonsberetning står følgende: "... avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvise bilde av den finansielle stillingen til [REDACTED]"

Finanstilsynets vurdering:

I en situasjon der revisor tilnærmet har tatt forbehold på verdien av hele balansen samtidig som han også mener at selskapet ikke har hatt tilfredsstillende rutiner og intern kontroll, er det Finanstilsynets syn at revisor skulle ha avgitt revisjonsberetning med negativ konklusjon. Feilinformasjonen er vesentlig og kan være gjennomgripende for regnskapet. Det foreligger brudd på revisorloven § 5-6 og § 5-2 annet ledd, jf. ISA 705 punkt 8.

Finanstilsynet mener videre at revisor skulle avgitt negativ konklusjon i revisjonsberetningen vedrørende ledelsens plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger. Når årsregnskapet for 2017 først blir avlagt 1. april 2019, og revisor har tatt forbehold på store deler av balansen, er det klart at regnskapsførselen ikke er à jour, jf. bokføringsloven § 7.

Finanstilsynet anser bruddene på revisorloven § 5-6 og § 5-2 annet ledd, jf. ISA 705 og ISAE 3000 som grove, både hver for seg og samlet.

4.3.2 Nummerert brev

Det er avgitt revisjonsberetning med modifisert konklusjon samt presiseringer for regnskapsåret 2017. Revisor kunne under tilsynet ikke fremlegge nummerert brev som beskrev grunnlaget for den modifiserte konklusjonen, presiseringene og revisors eventuelle krav til retting.

I henhold til revisorloven § 5-2 fjerde ledd skal revisor skriftlig påpeke blant annet mangler ved plikten til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon, feil og mangler ved organiseringen av og kontrollen med formuesforvaltningen, og forhold som kan føre til ansvar for medlem av styret. Brev med påpekningene skal nummereres, jf. revisorloven § 5-4.

Finanstilsynet mener at revisor ikke har oppfylt sin plikt til å sende nummerert brev, jf. revisorloven § 5-4 og § 5-2 fjerde ledd. Finanstilsynet anser dette som et grovt brudd på revisors plikter.

4.3.3 Hendelser etter balansedagen

Årsregnskap og revisjonsberetning for 2017 er avlagt 1. april 2019. Det foreligger ikke dokumentasjon for at revisor har utført revisjonshandlinger knyttet til hendelser etter balansedagen.

Manglende revisjonshandlinger vedrørende hendelser etter balansedagen utgjør brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 560. Da det har gått svært lang tid fra balansedagen til

avgivelse av revisjonsberetning og det er mange uavklarte forhold knyttet til regnskapet, mener Finanstilsynet at bruddet er grovt.

4.3.4 Dokumentasjon

Revisor kunne under det stedlige tilsynet ikke fremlegge dokumentasjon for hvordan revisjonen var gjennomført eller resultatet av revisjonen på en måte som var tilstrekkelig til at Finanstilsynet kunne etterprøve revisors konklusjoner. Verken i revisjonsfilen i revisjonsverktøyet eller i annen revisjonsdokumentasjon forelå det revisjonsbevis.

For Finanstilsynet fremstår det som om revisor har avgitt revisjonsberetning uten å ha revidert årsregnskapet. Dette er brudd på revisorloven § 5-1, § 5-2 annet ledd, § 5-3 og § 5-6. Å avgis revisjonsberetning uten å revidere årsregnskapet er et grovt brudd på revisors plikter.

4.3.5 Oppsummering

Finanstilsynet fant flere alvorlige mangler i revisjonsutførelsen, og mener at bruddene i punkt 4.3.1 – 4.3.4 hver for seg utgjør grove brudd på revisors plikter.

4.4 Revisjonen av [REDACTED]

4.4.1 Virksomhetsforståelse – overholdelse av lover og regler

Selskapet er et autorisert regnskapsførerselskap med konsesjon fra Finanstilsynet. Revisor har kontrollert at selskapet har godkjenning ved kontroll mot Konsesjonsregisteret, men det er ikke utført revisjonshandlinger for å kontrollere at selskapet overholder konsesjonsvilkårene i regnskapsførerloven § 6. Revisor har ikke angitt det lov- og forskriftsmessige rammeverk som gjelder for klienten, herunder regnskapsførerloven med forskrift og hvitvaskingsloven. Hvordan den reviderte overholder det rammeverket det er underlagt, herunder den revidertes rutiner for overholdelse av for eksempel hvitvaskingsloven, jf. hvitvaskingsloven § 8, er ikke kontrollert.

Etter Finanstilsynets syn, har ikke revisor oppfylt sin plikt til å forstå virksomheten og dens omgivelser. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 250 punkt 13 og ISA 315 punkt 11.

4.4.2 Engasjementsbrev – tilleggsoppdrag

Revisor har avgitt uavhengig bekreftelse etter risikostyringsforskriften § 10. Det er ikke utarbeidet engasjementsavtale/brev der vilkårene for aksept av oppdraget fremgår.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISAE 3000 punkt 27 og 28.

4.4.3 Manglende revisjonsbevis for inntekter

Inntektene er revidert ved analyse av regnskapstall mot forrige regnskapsår. Revisor har utarbeidet en bruttfortjenesteanalyse. I tillegg er det utført revisjonsarbeid for kontroll av periodiseringer, gjennomgått kontoutdrag fra den største kunden samt gjennomgang av kundefordringer for kontroll av avsetning for tap.

Regnskapsførerselskapet har en stor kunde, [REDACTED] som utgjør en stor del av omsetningen. Denne kunden har fastpris. Revisor har kontrollert at det faktureres like beløp til denne kunden hver måned, men beløpet er ikke kontrollert mot kontrakt. Det er ikke utført noen revisjonshandlinger rettet mot regnskapsførerselskapets system for timeregistrering. I foretak som

fakturerer på grunnlag av medgått tid, må revisor kartlegge salgsrutinen og teste foretakets nøkkelkontroller for å kunne få hensiktsmessige og tilstrekkelig revisjonsbevis for fullstendighet.

For at revisor skal få revisjonsbevis for gyldigheten og fullstendighet av inntektene til den største kunden, må revisor, etter Finanstilsynets vurdering, innhente kontrakten og kontrollere at det som er fakturert kunden er i henhold til kontrakten. De analyser som er utført er ikke utført på en måte som gjør at de kan gi selvstendig revisjonsbevis, jf. revisorloven § 5-2 annet ledd og ISA 520 punkt 5. Analysene mangler en vurdering av egnetheten, påliteligheten av data, forventning og akseptabelt avvik.

Når det ikke er utført revisjonshandlinger rettet mot foretakets timeregistreringssystem, har revisor heller ikke innhentet revisjonsbevis for grunnlaget for uttalelsen i revisjonsberetningen om ledelsens overholdelse av bokføringsregelverket.

Finanstilsynet mener at det ikke er innhentet hensiktsmessige og tilstrekkelige revisjonsbevis for fullstendighet og gyldighet av salgsinntektene. Det er heller ikke innhentet hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis for uttalelsen i revisjonsberetningen om ledelsens overholdelse av plikten til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 315, ISA 330 punkt 6, ISA 500 punkt 6 og ISA 520. Forholdet utgjør grovt brudd på revisors plikter.

4.4.4 Manglende revisjonsbevis for leiekostnader — nærstående transaksjon

Foretaket leier lokaler av nærstående selskap. På forespørsel fra revisor har foretaket opplyst at de har fått fritak for husleie mot at de har forpliktet seg til å forbli i lokalet ut 2019. Revisor har ikke innhentet leieavtale eller på annen måte vurdert om transaksjonen er utført på ordinære vilkår. I årsregnskapet for 2018 er det ikke kostnadsført husleie.

Det følger av revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 550 punkt 12-17 hvilke krav som stilles til revisjon av transaksjoner med nærstående. Revisor har ikke identifisert nærstående parter. Revisor har heller ikke utført revisjonshandlinger eller vurderinger for å kontrollere om transaksjonen er ordinær. Det er heller ikke utført revisjonshandlinger for å kontrollere/vurdere om transaksjonene er utført på forretningsmessige vilkår.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 550.

4.4.5 Manglende revisjonsbevis for lønnskostnad

Lønnskostnad er en vesentlig post i regnskapet. Revisor har innhentet avstemmingsinformasjon fra kunden. I tillegg er det utført "rimelighetskontroller" fra revisor side for å vurdere om lønnskostnaden er rimelig. Det er ikke utført revisjonshandlinger som kan gi revisjonsbevis for gyldighet av lønnskostnaden.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500 punkt 6.

4.4.6 Manglende revisjonsbevis for likvider

Bankinnskudd er en vesentlig post i regnskapet. Revisor har innhentet kontoutdrag fra kunden og sett at dette stemmer med regnskapet. Det er ikke innhentet bankbrev eller utført

revisjonshandlinger, eksempelvis observasjon av saldo i nettbanken, for å innhente hensiktsmessig og tilstrekkelig revisjonsbevis for gyldighet av bankbeholdningen.

Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500 punkt 6, 7 og 9 og ISA 505.

4.4.7 Manglende revisjonsbevis for balanseføring av utsatt skattefordel

Selskapet har balanseført utsatt skattefordel med kr. 52 000 for 2018 og kr. 43 000 for 2017. Selskapets årsresultat for henholdsvis regnskapsåret 2018 og 2017 var kr. – 42 000 og kr. 44 000. Egenkapitalen var per 31.12.2018 på kr. 592 000.

Det foreligger ingen revisjonsbevis for balanseføring av utsatt skattefordel. Det følger av NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak punkt 4.3.1.2 at balanseføring av netto utsatt skattefordel forutsetter at fremtidig utnyttelse av skattefordelen kan sannsynliggjøres. Revisor har ikke innhentet den revidertes vurdering av fremtidig utnyttelse av skattefordelen. Revisor har heller ikke foretatt egne vurderinger av slik utnyttelse.

Finanstilsynet mener at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for balanseføring av utsatt skattefordel. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500 punkt 6 og ISA 540.

4.4.8 Revisjonsdokumentasjon utarbeidet for sent

Revisjonsberetningen for 2018 er datert 24. januar 2019. I revisjonsverktøyet er det et område der revisor skal konkludere for utført revisjon som grunnlag for revisjonsberetning. Denne konklusjonen er datert 29. januar 2019.

Revisor må konkludere på revisjonsutførelsen før han kan avgi revisjonsberetning. Finanstilsynet mener at forholdet er brudd på revisorloven § 5-3 og § 5-2 annet ledd jf. ISA 230 punkt 7, der det fremkommer at revisor skal utarbeide revisjonsdokumentasjonen i rett tid.

4.4.9 Oppsummering

Finanstilsynet fant alvorlige mangler i revisjonen av alle regnskapslinjer som ble kontrollert under tilsynet. På denne bakgrunn må Finanstilsynet konkludere med at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som underbygger avgitt revisjonsberetning. Dette er et grovt brudd på revisors plikter.

4.5 Revisjonen av [REDACTED]

4.5.1 Manglende revisjonsbevis for investering i datterselskap og inntekt på investering i datterselskap

I årsregnskapet for 2017 er det balanseført lån til foretak i samme konsern med kr. 28 971 895. Etter en omstrukturering er posten i årsregnskapet for 2018 balanseført under regnskapslinjen "*investering i datterselskap*" på kr. 32 500 000. I tillegg er det inntektsført kr. 5 169 643 fra investering i datterselskap. Finanstilsynet kan ikke se at revisor har innhentet revisjonsbevis for gyldighet av denne inntekten.

Selskapet har innhentet ekstern verddivurdering for verdsettelse av investeringen i datterselskap. Det er ikke gitt informasjon i note til årsregnskapet om omstruktureringen og om verdsettelse av nærstående transaksjoner. Bokført egenkapital i datterselskapet er kr. 410 000.

Revisor har ikke utført egne vurderinger eller andre revisjonshandlinger utover å innhente verdivurderingen. Revisor har ikke vurdert hvordan omstruktureringen var gjennomført eller hvordan endring av eierforhold har medført økt verdi av datterselskap og redusert gjeld. Revisor kunne ikke redegjøre nærmere for omstruktureringen.

Det forelå heller ingen vurdering av transaksjonene i forhold til kravene til nærstående parter.

Revisor har ikke innhentet hensiktsmessige og tilstrekkelige revisjonsbevis for investering i datterselskap og for omstruktureringstransaksjoner. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-2, jf. ISA 540 punkt 8-9. Det vises også til ISA 550 om nærstående parter. Det foreligger heller ikke revisjonsbevis for at revisor har kontrollert formelle forhold ved det avlagte årsregnskapet. Forholdet er brudd på revisorloven § 5-1 første ledd. Forholdene er grove brudd på revisors plikter hver for seg og samlet.

4.5.2 Manglende revisjonsbevis for fortsatt drift og for hendelser etter balansedagen

Det er i revisjonsdokumentasjonen lite beskrivelser av revisors vurderinger og av hvilke revisjonshandlinger som faktisk er utført for å vurdere styrets grunnlag for fortsatt drift, og for hendelser etter balansedagen. Revisor har direkte tilgang til regnskapet på nett. Det er innhentet fullstendighetserklæring. Driftsresultatet i 2018 var negativt med kr. 3 145 758. Årsresultatet var positivt med kr. 550 239. Egenkapitalen var negativ med kr. 18 410 291. Det som gjør at årsresultatet blir positivt, er inntekter på investering i datterselskap på kr. 5 169 643.

Revisor har ikke innhentet dokumentasjon på hvordan styret har fulgt opp aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital og handlingsplikt. Manglende revisjonsbevis knyttet til fortsatt drift og hendelser etter balansedagen er brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500, 560 og 570. Forholdet er grovt brudd på revisors plikter.

4.5.3 Kvalitetskontroll

Oppdragsansvarlig revisor t er ansvarlig for revisjonsutførelsen. Oppdragsansvarlig revisors gjennomgang av oppdragsarkivet må være utført før revisjonsberetningen avgis, og kontrollen må være dokumentert.

Det er medarbeider som har utført store deler av oppdraget. Det foreligger ingen dokumentert kvalitetskontroll utført av oppdragsansvarlig revisor. Det ble fremlagt oversikt over registrerte timer på revisjonsoppdraget som sannsynliggjør at oppdragsansvarlig revisor har vært involvert i revisjonsutførelsen. Timeoversikter gir imidlertid ikke et grunnlag for å fastslå hvorvidt kravet til kvalitetskontroll fra oppdragsansvarlig revisor, er oppfylt. Slike timelister er ikke egnet til etterprøving, jf. revisorlovens krav til dokumentasjon i revisorloven § 5-3.

Forholdet er et grovt brudd på revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 220, særlig punkt 8.

4.5.4 Oppsummering

Finanstilsynet fant alvorlige mangler i revisjonsutførelsen knyttet til virksomhetsforståelse, fortsatt drift og oppdragskontroll. Særlig er manglende forståelse av omstruktureringen alvorlig. Finanstilsynet mener at bruddene i punkt 4.5.1 – 4.5.3 både enkeltvis og samlet sett er grove.

5. Finanstilsynets vurdering av vedtak om tilbakekall av godkjenning

5.1 Vilkåret om "grovt" eller "gjentatte" overtredelser

Som beskrevet i punkt 1 er det et vilkår for tilbakekall etter revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2 at det foreligger en eller flere overtredelser av revisors plikter etter lov eller forskrift. Overtredelsene må være "grove" eller "gjentatte".

Det fremgår av kapittel 3 og 4 foran at revisor har overtrådt en rekke plikter som følger av lov eller forskrift, og at flere av overtredelsene er å anse som grove. Dette er knyttet til følgende forhold:

- Revisor har avgitt revisjonsberetninger uten å revidere årsregnskapene.
- Revisor har ikke innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for vesentlige poster i årsregnskapene.
- Oppdragsvurderinger knyttet til aksept og fortsettelse er mangelfulle eller ikke utført
- Revisjonshandlinger vedrørende hendelser etter balansedagen er ikke utført
- Manglende utarbeidelse av nummererte brev
- Oppdragsdokumentasjonen var mangelfull

Finanstilsynet mener at både vilkåret om "grove" og "gjentatte" brudd på revisors plikter er oppfylt.

5.2 Skikkethetsvurderingen

Det er videre et vilkår for tilbakekall at overtredelsene medfører at revisoren må anses "uskikket" til å være godkjent revisor.

Lovens forarbeider gir liten veiledning med tanke på hvilke forhold som skal tillegges vekt i uskikkethetsvurderingen. Finanstilsynet legger til grunn at det må gjøres en konkret vurdering av de feilene og manglene som er avdekket, og om revisor har forståelse for hva revisorrollen innebærer. Det er alvorlig at revisor ikke har satt seg inn i regelverket som kundene er underlagt. Det er også svært alvorlig at revisor ikke har innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for vesentlige poster i årsregnskapene for en rekke klienter. Når revisor avgir revisjonsberetning uten at det foreligger tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for vesentlige poster i regnskapet, har revisor sviktet i rollen som allmennhetens tillitsperson. Dette gjelder i særlig grad ved revisjon av virksomheter som er underlagt konsesjon og tilsyn fra offentlig myndighet. Regnskapsføring er underlagt offentlige regulering og tillatelser. Dette innebærer at revisor må være særskilt aktsom ved revisjon av slike virksomheter. Finanstilsynet ser også alvorlig på at revisor ikke har planlagt å utføre revisjonen innen lovpålagte tidsfrister. Dette gjør at de reviderte kan komme i en situasjon der de blir ilagt forsinkelsesgebyrer for sen innlevering av skattemelding og årsregnskap.

Det er også alvorlig at revisor til tross for tidligere påpekning ikke dokumenterer revisjonen på en måte som er tilstrekkelig til å underbygge og etterprøve revisors konklusjoner. Dette innebærer at det ikke var mulig for Finanstilsynet å etterprøve om revisjonshandlingene oppfyller de krav som følger av revisorloven.

Det er lovens system at historiske forhold skal danne grunnlag for å vurdere revisors fremtidige yrkesutøvelse. I denne saken har Finanstilsynet avdekket svikt på flere områder som er sentrale i revisjonsutførelsen og for revisorrollen. Sammen med kvalitetskontroll fra DnR har Finanstilsynet

over tid hatt tilsynsmessig oppfølging overfor revisor. Ved tilsynene er det konstatert grove brudd på revisors plikter. Revisor har fått anledning til å utbedre påpekte svakheter. At dette ikke har skjedd, viser at revisor har vist en manglende vilje eller evne til å innrette seg etter de kravene som følger av revisorlovgivningen. Etter Finanstilsynets syn, har revisor vist en manglende forståelse for revisors rolle både som kontrollør av årsregnskapet og som allmennhetens tillitsperson. Etter en samlet vurdering mener Finanstilsynet at lovens vilkår om uskikkethet er oppfylt.

5.3 Finanstilsynets skjønn

Som det fremkommer foran, er vilkårene for å tilbakekalle godkjenningen som revisor tilstede. Finanstilsynet *kan* derfor fatte et slikt vedtak.

I vurderingen av om det *skal* fattes vedtak om å tilbakekalle revisors godkjenning, er Finanstilsynet innforstått med at et mulig vedtak om tilbakekall er svært inngripende for den vedtaket retter seg mot. Finanstilsynet legger derfor til grunn at vedtaket må være nødvendig og forholdsmessig.

Offentlig godkjenning og tilsyn med revisorer skal støtte opp under allmennhetens tillit til revisorer og revisjonsinstituttet, og sikre at brukerne av revisjonstjenester skal kunne ha tillit til at godkjente revisorer til enhver tid holder mål faglig sett. Når denne tilliten svekkes som følge av at revisor ikke overholder de reglene som gjelder for virksomheten, må det skje en avveining av hensynet til den enkelte opp mot samfunnsmessige hensyn. De samfunnsmessige hensynene vil være å hindre at det reises tvil om kvaliteten på revisjonen. For å sikre dette vil det være nødvendig å hindre at revisorer som ikke av eget tiltak sørger for at virksomheten drives i samsvar med lovgivningen og at revisjonsoppdragene utføres slik de skal, kan fortsette. At Finanstilsynet ivaretar sin tilsynsrolle er også av sentral betydning for tilliten. Det vil være negativt for oppdragsgiverne, revisoryrket og revisjonsinstituttet om revisorer som grovt og gjentatt har overtrådt sentrale plikter som følger av lov eller forskrifter, fortsatt skal inneha offentlig godkjenning. I en slik avveining har Finanstilsynet funnet at det både er nødvendig og forholdsmessig å fatte vedtak om tilbakekall av godkjenningen som registrert revisor, og at slikt vedtak derfor skal fattes.

Det fremgår av revisorloven § 9-1 fjerde ledd at et tilbakekall *kan* gjelde for en tidsbegrenset periode. Med bakgrunn i sakens faktiske forhold, har Finanstilsynet ikke funnet grunnlag for å varsle et tidsbegrenset vedtak.

6. Vedtak

Finanstilsynet har i dag fattet følgende vedtak:

Med hjemmel i revisorloven § 9-1 tredje ledd nr. 2 tilbakekalles [redacted] sin godkjenning som registrert revisor.

Vedtaket settes i kraft **1. november 2019**.

Lovens frist for å påklage vedtaket er tre uker etter at det er mottatt. Klageinstans er Klagenemnden for revisor- og regnskapsførersaker. En eventuell klage sendes til Finanstilsynet, jf. forvaltningsloven §§ 28, 29 og 32. En eventuell klage bør inneholde best mulig informasjon og dokumentasjon for de grunner klagen støtter seg til. Reglene i forvaltningsloven §§ 18 og 19 om

innsyn i sakens dokumenter gjelder. Det gjøres oppmerksom på retten til å anmode om utsatt iverksetting av vedtaket, jf. forvaltningsloven § 42.

For Finanstilsynet

Anne Merethe Bellamy
direktør for markedstilsyn

Kjersti Elvestad
seksjonssjef

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:

